

WzSXJB0ul1S22ERlOydAQB/view (дата звернення: 12.04.2024).

2. Базовий компонент дошкільної освіти України / під наук. керівн. Піроженко Т. О. ; авт. кол-в: Байєр О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 37 с. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro\\_novu\\_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf) (дата звернення: 12.04.2024)

3. Дичківська І. М., Поніманська Т. І. М. Монтессорі: теорія і технологія. Київ : Видавничий дім «Слово», 2006. 304 с.

4. Яловська О. О. Пальчики дошкільнят: розвиваємо руку – розвиваємо мозок. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 228 с.

**Тетяна Павлова**

науковий співробітник відділу початкової освіти ім. О. Я. Савченко,  
Інститут педагогіки НАПН України  
(м. Київ, Україна)

## **ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ЗАСІБ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**

У низці досліджень установлено переваги проєктної діяльності молодших школярів, яка не тільки сприяє засвоєнню теоретичних знань із різних предметних галузей, але й розвиває навички, необхідні для вирішення реальних практичних проблем. Проаналізовано підходи до навчання, що базуються на практичній діяльності, і можуть сприяти формуванню екологічної компетентності учнів.

Аналіз нормативних документів та освітніх програм дозволяє визначити структуру екологічної компетентності за її мотиваційно-ціннісним, когнітивно-діяльнісним та особистісно-рефлексивним компонентами.

У Державному стандарті початкової загальної освіти (2018) визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання у вигляді компетентностей, серед яких – екологічна, що передбачає «усвідомлення основ екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів» [4].

Подолання проблем екологічної освіти, підвищення її ефективності дослідники із формування екоцентричної компетентності рекомендують здійснювати через запровадження узагальнюючих курсів екологічного змісту, вправлення в екологодоцільній, виваженій поведінці у взаємозв'язку урочної і позаурочної діяльності, а також екологізацію змісту і технологій шкільного навчання в проєктній діяльності.

У наукових дослідженнях і освітній практиці апробовано кейси успішних проєктів, реалізованих у школах, визначено їх вплив на екологічну освіту, що підтверджують ефективність такої діяльності в навчальному процесі та виявляють резерви щодо її оптимізації.

Дослідниця І. В. Андрусенко підкреслює, що «навчальні проєкти володіють значним розвивальним потенціалом для формування екологічних умінь учнів. Проєктна діяльність визначається як конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування і здійснення проєкту.

Виконання проєктів, максимально пов'язане із життєвими ситуаціями, є найкращим засобом самостійної діяльності учнів початкової школи, який стимулює пізнавальний, емоційний розвиток, зацікавлення, дає змогу індивідуалізації та диференціації навчання, розвиває творче мислення, зміцнює пізнавальну мотивацію, інтегрує набуті раніше знання, формує дослідницькі вміння» [1, с. 199].

Науковиця О. В. Онопрієнко наголошує, що «провідною в молодшому шкільному віці стає навчальна діяльність (проєктна діяльність є одним із видів навчально-пізнавальної діяльності учасників освітнього процесу). Вона визначає найважливіші зміни, що відбуваються в психіці дитини на цьому віковому етапі. У процесі навчальної діяльності формуються психічні новоутворення, які зумовлюють значні досягнення в розвитку молодших школярів і стають підґрунтям для подальшого вдосконалення на наступному віковому етапі. Характерними видами діяльності для молодшого шкільного віку є також гра, праця та спілкування. Усі зазначені види акумулюються в проєктній діяльності» [3, с. 38].

Учений І. І. Коновальчук визначає метод проєктів основною технологією формування екологічної компетентності молодших школярів, яка дозволяє створити в навчальному процесі умови діяльності, максимально наближені до реальних. Це спеціально організована вчителем поетапна, колективно-групова самостійна діяльність учнів з метою дослідження конкретної екологічної проблеми й створення проєкту її практичного вирішення [2, с. 23].

Узагальнення напрацювань свідчить, що головний фокус науковців зміщується з простого накопичення знань на розробку практичних підходів, які допоможуть учням набути навичок та вмінь, необхідних для вирішення реальних екологічних проблем. Загальновизнано, що лише поєднання теоретичної бази з практичними навичками може забезпечити ефективне формування екологічної свідомості та відповідальності у підростаючого покоління.

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко, орієнтує вчителів на активне впровадження методу проєктів та дослідницької діяльності учнів під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ», що сприяє формуванню в молодших школярів пошукової активності, вмінь застосовувати здобуті знання на практиці.

Нами було розроблено і апробовано проєктні завдання (проєкти), які викликають інтерес до пізнання явищ природи, оволодіння способами обстеження предметів, аналіз їх властивостей, встановлення причиново-наслідкових зв'язків між станом природи і життям людей, їх здоров'ям.

Участь у проєктах екологічного спрямування допомагає молодшим школярам усвідомити свою роль і відповідальність у збереженні навколишнього середовища, спонукає до активних дій щодо вирішення екологічних проблем у довкіллі. Так, проєкт-дослідження «Як я впливаю на моє довкілля» акумулює знанневий, ціннісний і, основне, діяльнісний компоненти, що передбачають застосування знань і умінь на практиці. Кожен із тематичних розділів проєкту структуровано відповідно до можливостей екологічного використання транспорту, харчування, води, енергії, одягу, паперу, сміття.

Як показує апробація зазначеного проєкту, під час виконання найактивнішими учні проявили себе, коли треба було оцінити власну поведінку в різноманітних життєвих ситуаціях (ходжу пішки, приймаю ванну щодня, приходжу до магазину зі своєю екоторбинкою тощо). Під час узагальнення і виставлення балів учні оцінювали свої дії, робили висновки типу: тепер я буду сам/сама економити електроенергію і

нагадувати про це іншим; буду закривати кран, коли чищу зуби; пластикові пляшки буду викидати в спеціальний контейнер; збиратиму старі газети, журнали для макулатури тощо.

Презентація результатів проектної роботи розвиває в учнів комунікативні навички, вміння аргументовано висловлювати свою думку та відстоювати власну позицію. Залучення молодших школярів до проектної діяльності екологічного спрямування сприяє формуванню у них ціннісного ставлення до природи, розвитку емпатії та почуття відповідальності за стан довкілля.

#### **Список використаних джерел**

1. Андрусенко І. В. Реалізація екологічної компетентності учнів початкових класів засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Всеукраїнська серпнева конференція для методистів закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку, фахівців інститутів післядипломної педагогічної освіти, директорів, заступників директорів та вчителів біології закладів загальної середньої освіти, організаторів позакласної роботи, наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти «Педагогічний пошук – 2019», 15–16 серпня 2019 р. : збірник статей та тез доповідей / за заг. редакцією доктора педагогічних наук, професора В. В. Вербицького. Київ : «НЕНЦ», 2019. С. 198–202.

2. Коновальчук І. І. Теоретичні й технологічні аспекти формування екологічної компетентності молодших школярів. *Молодь і ринок*. 2016. № 5 (136). С. 20–24.

3. Онопрієнко О. В. Проектна діяльність у початковій школі : методичний посібник. Київ : ТОВ «СІТПРІНТ», 2013. 83 с.

4. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.04.2024).

**Юлія Петренко**

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник:

**Ірина Голубовська**

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

(м. Житомир, Україна)

### **ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОВОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»**

Одним із ключових факторів динамічного розвитку сучасного суспільства є ефективна комунікація. Вона пронизує всі сфери життя: від особистого спілкування до ділових переговорів, від наукових дискусій до політичних дебатів. У зв'язку з цим зростає потреба в людях, які володіють високою комунікативною компетентністю.

Під комунікативною компетентністю розуміється система знань, умінь та навичок, яка дає можливість людям ефективно взаємодіяти в будь-яких ситуаціях. Це не просто набір умінь спілкуватися, а й ключовий фактор успіху в особистому та